

toni parsons
ljudi i dečaci

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

Naslov originala

Tony Parsons

MEN FROM THE BOYS

Copyright © Tony Parsons 2010

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mome sinu.

I, naravno, mojoj kćeri.

„Sećam se svega!“, povika Pinokio. „Reci mi brzo, dragi pužu, gde si se rastao s mojom dobrom vilom? Šta radi ona? Je li mi oprostila? Da li me se seća? Da li me još voli?“

KARLO KOLODI, *Pinokio*

prvi deo

***jesenje tromesečje –
tajni jezik devojčica***

jedan

Septembar. Prvi dan škole. Posvuda novi plavi blejzeri, lišće i šišarke pod nogama, ali nedirnuto nebo i leto još se drže. Sada shvatam zašto je moj sin bio tako ćutljiv i zaokupljen mislima tokom celog dugog raspusta. Trebalo je da pogodim, zar ne? Pre ili kasnije pojaviće se neka devojčica.

Želeo sam da verujem da je razlog samo to što mu je skoro petnaest godina.

Posmatrao sam svog sina dok posmatra devojčicu. Lice mu porumeni samo od gledanja.

„Porazgovaraj s njom“, rekao sam mu. „Priđi joj i – znaš. Pričaj s njom.“

Pat se nasmejao. Gledao je devojčicu kako dangubi pored školske kapije. Crnokosa, smeđooka. Nasmejana, maše rancem punim knjiga. Visoka je za svoje godine.

Prosto blista u plavom blejzeru osnovne škole *Remzi Mekdonald*. Okružena obožavaocima.

„Da pričam s njom?“, promrmljao je učtivo se čudeći, kao da sam rekao: *Zašto ne poletiš? Dame vole letenje. Ribe polude kad vide momka koji ume da leti.* „Verovatno neću.“

„Je li ona tvoje godište?“, upitao sam.

Odmahnuo je glavom, a koprena zamršene plave kose pala mu je preko očiju. Sklonio je kosu s uzdahom, kao zaljubljeni Hamlet iz kraja.

„Nije, starija je godinu dana.“

Znači, njoj je petnaest godina. Možda čak već šesnaest. Starija žena. Trebalo je da predvidim da će mu se svidati starije žene.

Gledam ga kako nervozno petlja s kopačkama *predator* u krilu.

„Znaš li kako se zove?“, pitam. On uzdiše. Guta knedlu. Stresa mrvicu sa školskog blejzera. Ne gleda me. Gleda nju. Plaši se da nešto ne propusti.

„Elizabeth Montgomery“, kaže.

Osam slogova posrće mu preko jezika. Izgovorio ih je kao da su daleko više od imena. Bili su uzdah, molitva, poljubac, ljubavna pesma. Klizi niz naslon suvozačkog sedišta, iscrpljen. Stajalo ga je mnogo napora da izgovori ime Elizabeth Montgomery.

„Prosto porazgovaraj s njom“, rekao sam, a njemu je lice ponovo planulo.

Pogledao me je. „Ali šta da joj kažem?“

„Šta želiš da joj kažeš?“

„Želim da joj kažem...“ Odmahuje glavom, zanemeeo, ali onda nastavlja jedva čujnom bujicom. „Želim da joj kažem da je najlepša devojka koju sam u životu video. Da njene oči – da sijaju. Prosto sijaju, eto. Kao... crna vatra ili tako nešto.“

S nelagodom se meškoljim na vozačkom sedištu.

„Pa, Pate, možda nešto od toga možeš da sačuvaš za drugi sastanak.“

On je u godinama kada se još veruje u tajni jezik devojčica.

U tim godinama verujemo da devojčice govore esperanto, jezik potpuno stran nama, običnim dečacima opsednutim čežnjom i osećanjem nedostojnosti, jezika svezanogmladošću i žudnjom.

A ja želim da mu pomognem. Iskreno. Želim da budem Joda ljubavi kome može da se obrati. A ako ništa ne bude između njega i Elizabeth Montgomery – ako se nikad ne zavole, ako on nije milioner za kog će se ona udati, ako Elizabeth ipak ne bude ona koje će se setiti kad ga anđeli upitaju – onda makar mislim da mu mogu pomoći da porazgovara s njom. To nije mnogo.

Zazvonilo je udaljeno zvono. Čitava grupa dečaka i devojčica je krenula, sa Elizabeth Montgomery u centru pažnje. Nije Pat usamljen. Svi vole Elizabeth Montgomery.

Vozim ga u školu svakog jutra, mada kad se približe petnaestoj nema potrebe da ih vozimo do same škole. Dovezemo ih blizu i pustimo ih da prepešače ostatak puta pre nego što ih postidimo poljupcima, zagrljajima ili mudrim savetima o tajnama privlačnosti. Otvorio je suvozačka vrata.

„Dolaziš kući iz škole?“, upitao sam ga.

Sklonio je kosu s očiju. Porasla je tokom leta. „Posle časova imam sastanak Kluba široke misli, a onda idem kući“, rekao je. „A ti?“

„Ja ću biti kod kuće“, rekao sam. „Ali kasno. Imam neku svečanost. Moja emisija je predložena za nagradu. Klub laterarnog mišljenja?“

„Ma znaš. Mišljenje bez granica. Kreativno mišljenje. Edvard de Bono.“

„A, da. Edvard de Bono. Šer je bila udata za njega. Ne, to je bio Soni Bono. Pre nego što si se ti rodio.“

„Sve je bilo pre nego što sam se ja rodio“, nasmejao se izlazeći iz kola. „Moje vreme još nije došlo.“

Zalupio je vrata i pogledao me kroz prozor.

„Uživaj u širokim mislima“, rekao sam. „I razgovaraj s njom, sinko. Razgovaraj s Elizabet Montgomeri.“

Mahnuo je i otišao. Takav je moj sin. Neki klinci njegovih godina otimaju starim gospođama ajpodove. On ima svoj Klub laterarnog mišljenja i jednosmernu ljubav prema Elizabet Montgomeri. Gledao sam ga kako se udaljava dok se zvono utišavalo.

Roditelji su se još muvali naokolo, pa nisam dvaput pogledao ženu parkiranu tačno preko puta školske kapije. Zapravo, nisam je nijednom pogledao. Ali izašla je iz kola, pa sam video da i ona posmatra Pata.

Sad sam je pogledao.

Bila je visoka, plavokosa i malo premršava. Obučena za ozbiljno vežbanje – tamna trenerka, dobre patike, a preko te

odeće za trčanje kišni mantil. Deluje malo neuredno i zadihano, ali ko ne bi posle jurnjave do škole. Iako je bio vedar septembarski dan, bilo je dovoljno hladno da joj vidim dah.

Zurio sam pravo u nju, i pravo kroz nju, pa smo oboje gledali Pata kako prolazi kroz kapiju, a kraj bele košulje već mu se izvlači iz pantalona, odmotava se kao bela zastava predaje.

Onda sam je ponovo pogledao i nešto duboko u meni se otkinulo.

Oduvek sam mislio da je izopačeno – ne, mislio sam da je nemoguće – da nekog voliš, iskreno i duboko voliš nekoga, a onda ga jednog dana ne prepoznaš.

Ako si nekoga voleo, misliš da ćeš to lice pamtit i zauvek – zar ne? Zar ne bi trebalo da ti je svaka crta tog lica urezana u srce?

Ali nije tako. Srce zaboravlja.

Naročito posle – koliko? Sedam godina? Zar je zaista prošlo sedam godina otkako sam je poslednji put video? Gde je nestalo tih sedam godina?

Sela je u auto i prolazeći pogledala s neakvim opreznim zanimanjem.

Znači, i ona je to osetila. Ko je ovaj neznanac?

Do tada sam se već setio. Svega sam se setio. O, da. Promenila se – starija je, mršavija, i proputovala je mnogo kilometara svetovima koji sa mnom nemaju nikakve veze – ali setio sam se Đine.

Setio sam se kako sam je voleo više nego ikoga ikada, i setio sam se našeg braka i rođenja našeg sina, i setio

sam se kako je spavati uz nju. I setio sam se kako je sve lepo postalo ružno, i kako je bolelo toliko da sam iskreno mislio da više ništa nikad neće biti lepo.

Da, kad malo bolje razmislim, jeste, bila mi je nekako poznata.

Zavideli smo porodicama koje su se dobro razvele.

Porodicama u kojima je ljubav, uprkos svemu, ostala nedirnuta. Porodicama koje se sete svih rođendana – i to na vreme. Porodicama koje ne dopuštaju da čitave godine tek tako prođu, koje ne traće čitave godine. Porodicama u kojima se odsutni roditelj pojavljuje za svoje vikende na vreme, potpuno trezan i rešen da dokaže istinitost stare izreke: „Ne možeš se razvesti od svoje dece.“

Ali neki ljudi mogu.

Zato smo mi – moj sin i ja – čežnjivo gledali porodice koje su se dobro razvele.

One su za nas bile kao porodice iz reklama za ovsene pahuljice, neostvarivi ideal kome ne možemo ni da težimo, predivan san u koji možemo samo da zijamo s nosevima pritisnutim na staklo.

Porodice koje su se dobro razvele bile su za nas Voltonovi.* Bili su Džeksonovi. Bili su *Mali rastureni dom*

* Porodica Volton (*Walton*) stekla je bogatstvo kao vlasnik velikog lanca prodavnica *Vol-Mart* (*Wal-Mart*) i zvanično je jedna od najbogatijih porodica sveta. (Prim. prev.)

u preriji.* Bili su ono što bismo mi voleli da budemo, a nećemo nikada biti.

Porodice koje su se dobro razvele – jedva smo podnosili da ih gledamo. Zato što kod nas uopšte nije bilo tako. Za mene i mog sina.

Činilo nam se da ne tražimo mnogo. Život kakav vode drugi. Dostojanstven razvod. Malo ljubavi koja zaostane kad ljubav iščezne.

Samo ti sanjaj, sinko.

Kući u ponoć. I pomalo nervozan.

Večeru nisam ni takao – gumena piletina za pet stotina osoba – pa su mi creva krčala, u glavi mi se vrtelo i bio sam malo pijaniji nego što sam nameravao da budem. Leptir-mašna mi se razvezala. Imao sam mrlju od mlečnog krema na crnom satenskom okovratniku smokinga. Kako li se to desilo, do đavola?

Pat je trebalo da bude ušuškan u postelji, kao i ostatak porodice, pošto sutra ide u školu, ali sedeo je za trpezarijskim stolom, s domaćim zadatkom iz japanskog razbacanim oko sebe. Sklanjao je gusto pramenje kose s očiju kad sam ušao u trpezariju preterano pazeći, kao svako ko se slučajno napio.

* Aluzija na dečji književni serijal *Mala kuća u preriji* (*Little House on the Prairie*), u kom je književnica Lora Ingols Vajlder (*Laura Elizabeth Ingalls Wilder*, 1867–1957) iznela svoja sećanja na detinjstvo u porodici pionira na zapadu SAD. (Prim. prev.)

Uvek se naljuti na mene kad misli da sam popio više nego što mogu da podnesem.

„Slavio si, je li?“, rekao je nestrpljivo kuckajući olovkom.

Iznenada sam shvatio da u ruci nosim kesu s velikom bocom šampanjca i – još nečim. Pogledao sam u kesu. To još nešto bilo je sjajno zlatno uho na postolju od stakla i hroma. Moja nagrada. Nagrada za emisiju. Spustio sam i bocu i nagradu na sto, pazeći da ne zakačim Patove knjige.

„Čestitam“, rekao je, malo mekše. „Emisija je pobedila. Ti si pobedio.“ Ali onda se ponovo namrštio videvši da skidam foliju sa zatvarača boce. Samo čašicu pred spavanje, mislio sam.

„Sutra nemaš emisiju?“, rekao je. „Mislio sam da imaš emisiju sutra.“

„Biće sve u redu.“

„A ja sam mislio da se ljudi teže oporavljaju od mamurluka kad zađu u godine.“

Skinuo sam foliju i odvrtao žicu. „Tako kažu.“

„Onda je tebi stvarno teško“, rekao je. „sada kad imaš četrdeset.“

Stao sam i pogledao ga. Na licu je imao onaj svoj podrugljivi osmejak sveznalice koji me je izluđivao. „Ali ja još nemam četrdeset, zar ne? Imam trideset devet i devet meseci.“

Ustao je od stola. „Imaš skoro četrdeset“, rekao je s beskrajnim uzdahom punim nemoćnog besa kakav samo šiparac može da proizvede. Otišao je u kuhinju, a ja sam bocu neotvorenu spustio na sto. Otvaranje boce

šampanjca u ponoć možda i nije najbolja zamisao koju sam ikada imao.

Vratio se s velikom čašom vode i pružio mi je.

„Dehidracija“, rekao sam trudeći se da ponovo zadobijem milost. „Telo mi je dehidriralo.“

„I mozak“, rekao je suvo i počeo da skuplja knjige. Video sam da me je čekao. Onda se nečega setio. „Neko je zvao. Tražio je tebe. Neki starac. Nije ostavio poruku.“

„Čudno“, rekao sam. „Mi ne poznajemo nikakve starce, zar ne?“

„Misliš, osim tebe?“

Popio sam malo vode i krenuo za njim dok je gasio svetla i proveravao jesu li vrata zaključana.

Gledao sam ga kako proverava jesmo li bezbedni. Moja žena i naše kćeri spavale su na spratu, pa mi se na trenutak učinilo da se porodica ponovo svela samo na nas dvojicu. Poslednje svetlo se ugasio.

Nisam spomenuo njegovu majku.

Sutradan, kad se vratio iz škole, otišli smo u šetnju prostanim travnjakom na kraju naše ulice.

Teren za rekreaciju, tako su to zvali, i to bez očigledne ironije. Tu se nalazio komad betona na kom je jednom neka davno izgubljena civilizacija podigla igralište prepuno klackalica, tobogana, ljuljaški i svakojakih čuda. Ali to igralište odavno je nestalo, uništili su ga vandali i službenici za zdravlje i bezbednost, pa je sada teren za rekreaciju

bio samo mesto gde možete da pikate loptu, izvedete psa da se olakša ili da po mraku završite razbijene glave.

„Pucamo penale?“, upitao sam balansirajući loptom na čelu i osećajući kako s nje otpadaju mrvice blata.

Pat je sedeo na travi i vezivao kopačke. „Samo pucaj na mene“, rekao je.

Skinuli smo gornje delove trenerki i namestili ih da služe kao stative; nasmešio sam se kad je Pat izveo vežbe istezanja. Visok je za svoje godine, dugonog i trapav, i uvek me iznenadi kako je brzo i mnogo porastao. Ali izgledao je kao ono što želi da bude. Izgledao je kao golman. Zaista sam mislio da će ove godine ući u školsku reprezentaciju, ali znao sam da ne treba da govorim o tome.

Neke stvari su prevelike da se o njima govori.

Šutnuo sam loptu, a on je skočio i uhvatio je u vazduhu. Začuli smo podrugljivi aplauz, okrenuli se i videli grupu šiparaca koja je zauzela dve klupe, najsajjniju tačku terena za rekreaciju. Bili su možda nešto stariji od Pata. Ili samo divljiji. Bile su i dve-tri devojčice među dečacima. Jedan od njih bio je dosta krupniji od ostalih, građen više kao muškarac nego kao dečak, a senka brade delovala je potpuno pogrešno iznad plavog školskog blejzera. Svi su nas podsmešljivo gledali sedeći kao kokoške na naslonima klupa, s nogama tamo gde bi trebalo da su im dupeta u vrećastim pantalonama.

Pat mi je zakotrljao loptu i ja sam šutnuo, nisko i jako. Brzo se sagnuo i telom zaustavio loptu. Još pljeskanja.

Okrenuo sam se i pogledao ih. Kroz slabo svetlo sutona cigarete su im sijale kao svici.

„To je Vilijem Flaj“, rekao je Pat. „Onaj veliki.“

„Ne obraćaj pažnju na njih“, rekao sam. „Daj.“

Pat mi je bacio loptu; uhvatio sam je, bacio o zemlju i šutnuo. Pat je poleteo preko gola i uhvatio je na stomaku. Ovog puta nije bilo tapšanja, a kad sam se okrenuo video sam da je grupica odšetala do niza oveštalih prodavnica iza terena.

„Vilijem Flaj“, rekao je Pat. „Jednom samo što nije izbačen iz škole jer je nešto bacio u toaletnu šolju.“

„Šta je bacio u šolju?“

„Nastavnika fizike“, odgovorio je Pat pimpujući loptu nogom. „Vilijem Flaj je slavan.“

Šutnuo mi je loptu.

„Nije“, rekao sam gledajući loptu. „Vinston Čerčil je slavan. Dickens. Bekam. Dejvid Frost. Džastin Timberlejk je slavan. Ovaj momak nije slavan. On je samo siledžija.“

„Ista stvar“, rekao je Pat. „Tako je bilo i kad si ti išao u školu.“

Skakutao je po голу na vrhovima prstiju jer je video da pimpujem spremajući se za svoj legendarni volej. Nasmeja sam se, srećan što sam tu, srećan što sam nasamo sa svojim sinom.

Loptu sam udario risom uz oštar zvuk. Pat se bacio postrance, istegao se do pune dužine, ali nije uspeo da je uhvati.

Onda je otišao po loptu dok sam ja u sumraku trčao ukруг – izbegavajući ono što su nesavesni vlasnici pasa ostavili za sobom – ushićeno raširenih ruku.

Sid je stala podno stepenica i pozvala ih po imenu. Sve troje. Pate. Pegi. Džouni. Moje dete. Njeno dete. Naše dete. Mada smo posle deset godina o svima mislili kao o našoj deci.

Čuo sam u kuhinji škripu stolica odmaknutih od kompjutera, treskanje vratima, smeh. Visok slab glasić mučio se da nešto kaže preko dva jača glasa. Onda topot nogu malog krda slonova – naša banda silazi na večeru. Sid se vratila u kuhinju i gledala me kako se trudim da iseckam peršun a da ne ostanem bez nekog prsta.

„Jesi li mu rekao?“, upitala me je Sid.

Odmahnuo sam glavom. „Nisam još“, odgovorio sam. „Nije bio trenutak.“

„On mora da je vidi“, rekla je. „Mora da zna da se vratila. Mora da vidi svoju majku.“

Klimnuo sam glavom. Želeo sam da je vidi. Želeo sam da sve bude divno.

Sid je sipala testeninu u đevdir i pogledala me kroz oblak pare.

„Plašiš se da će biti povređen, Hari? Ili se plašiš da ćeš ga izgubiti?“

„Zar ne mogu da se plašim i jednog i drugog?“

Naša banda ušla je u trpezariju. Pat. Pegi. Džouni. Ovo je bio važan događaj, jer retko večeramo svi zajedno.

Moja radio emisija, *Zauška Martija Mena*, išla je u deset sati četiri večeri nedeljno, pa sam obično bio kod kuće za večeru. Ali Džouni je u sedmoj godini vodila društveni život dostojan Paris Hilton, neprestani krug igara i časova plesa. Pegi je imala najbolju drugaricu – bilo je to ono opijeno, izolovano, sveobuhvatno prijateljstvo kakvo se ima s petnaest godina – i često je bila kod nje, što je bilo u redu sve dok dolazi kući u dogovoreno vreme. Pat je imao Klub laterarnog mišljenja i fudbal. A Sidin ugostiteljski posao, *Hrana, predivna hrana*, značio je da ponekad odlazi da radi kad se svi ostali vraćaju kući.

Često su samo delići porodice sedali zajedno za trpezu. Ali ne večeras. Večeras jedemo zajedno, a Sid je pripremila špagete s ćuftama, zato što to uvek deluje kao praznična hrana. Zato sam, prirodno, osetio ubod ljutnje kad je neko pozvonio na vrata baš dok sam raspisivao kecelju.

Evo vica za emisiju, mislio sam dok se moja porodica prihvatala večere bez mene. Razlozi za ljutnju, broj deve-deset tri. *Neko ti zvoni na vrata baš kada to najmanje želiš.*

Na pragu je stajao neki starac, sjajnih očiju iza naočara.

Bio je nizak, ali preširokih ramena da bi se mogao nazvati malim. Bio je i besprekora – sve je na njemu bilo doterano, onako starinski, kao praznično odelo. Bio je u košulji s kravatom, tamnom blejzeru i svetlijim pantalona-ma, glatko obrijan, i mirisao je na nešto za šta sam mislio da se odavno više ne proizvodi. Na old spajs i old holborn.

Urednost ovog starog čoveka – to mi je bilo najupečatljivije. Čak i kad sam ga prvi put pogledao, to sam video

najjasnije – to vojničko držanje, urednost i doteranost na granici fanatizma.

Kao da je na paradi, i kao da će doveka biti na paradi.

Zatreptao je iza naočara.

„Dobro večer“, rekao je glasom bogatim od zvaničnosti i nekadašnjeg Londona, a ja sam se zapitao šta bi mogao da prodaje a da bih ja pozeleo da kupim. „Tražim gospodina Silvera.“

„Našli ste ga“, rekao sam hladno. Čuo sam iza sebe kako moja porodica večera.

Onda mi se starac nasmejao.

Odmerio me je – bele brodarice koje sam kupio kako bih odložio crni dan kupovanja papuča, izlizane crne *Bosove* farmerke, kecelju na cvetove. Drski matorac gledao me je kao da sam nekakva trandža.

Došlo mi je da mu kažem da je to kecelja, a ne nekakva ružičasta haljinica s karnerima. Šta ti nosiš kad seckaš peršun? Ali on verovatno nikad u životu nije seckao peršun.

„Ali vi niste Pat Silver“, rekao je i lako se nakostrešio. Iako se trudio da ostane ućtiv, video sam da mu fitilj nije predug. To se dešava s godinama. Postajete sve namćorastiji. Kada Marti Men dođe u njegove godine, verovatno će se popeti na krov neke javne zgrade s automatskom puškom u rukama.

„Pat je moj sin“, rekao sam ne shvatajući kakve veze ovaj ratoborni stari hobit može da ima s mojim sinom. A onda sam shvatio. „I moj otac se zove Pat“, rekao sam dok

mi je polako svitalo u glavi. „Vi tražite mog oca, zar ne?“ Zurili smo jedan u drugog. „Izvolite, uđite“, rekao sam.

„Kenet Grimvud“, rekao je, pa smo se rukovali. „Vaš otac i ja bili smo u istoj bandi.“

Zvao je njihovu jedinicu *banda*, istom rečju kojom sam ja opisivao svoju porodicu, pa sam se prisetio da su bili bliski kao rođena braća, ti sve malobrojniji članovi bande, ti starci koji su stupili u Kraljevske komandose pre nego što su napunili dvadeset godina.

„Služili smo zajedno“, rekao je Ken Grimvud dok smo išli hodnikom. Moji žena i deca podigli su glave, a ja sam pomislio – da li ljudi to još rade? Pričaju da su služili? U današnje vreme svako želi da njega služe.

Gledao je u njih bez tračka nelagode, kao da ih zapravo i ne vidi. „Vaš tata i ja bili smo zajedno u Italiji“, rekao je. „Na Siciliji. Kod Salerna. Kod Ancija. Kod Monte Kasina.“

Obuzimalo me je sve jače uzbuđenje. Zato što je ovaj starac sigurno bio s mojim ocem na Elbi. Tamo gde je tata zaradio orden. Tamo gde je gotovo poginuo.

Setio sam se kako je moj tata leti skidao košulju na engleskim plažama i u našoj zadnjoj bašti, a ljudi koji ga ne poznaju užasnuto su zurili u kišu ožiljaka koji su mu potpuno prekrivali trup. To je doneo s Elbe.

Želeo sam da čujem sve o tome. Toliko toga je izgubljeno, toliko toga nikad neću saznati. Evo moje poslednje veze s prošlošću.

„I u Operaciji Brasar“, rekao sam. O, znao sam sve o njoj. Čitao sam knjige. Znao sam sve osim onoga što se

zaista desilo. Kako je bilo. „Invazija na Elbu. Sigurno ste bili s njim na Elbi.“

Ali starac je zavrteo glavom. „Ne, ja nisam stigao do Elbe“, rekao je i zagledao se u svoju mlađu kćer. Sekutić joj se rasklimao pa ga je gurala jezikom gledajući starca.

Preplavilo me je razočaranje. Nije bio na Elbi? Onda nikad neću saznati.

Sid je bila na nogama i smešila se. Prišla nam je i rukovala se s Kenom. Predstavili su se jedno drugom. Pokazala mu je decu i rekla mu kako se zovu.

„Vi ste za čajem“, rekao je Ken, a taj izraz nisam čuo godinama. Bila je to rečenica iz mog detinjstva, iz vremena kada se ručak zvao večera, a večera se zvala čaj.

Sid mu je ponudila da nam se pridruži, pa je pogledao šta jedemo i ustuknuo. Mislio sam da će reći nešto kao: „Inostrano đubre“, što takođe odavno nisam čuo. No, on je samo pogledao Pata – zaista ga je pogledao – s prepređenim osmehom.

„Ti si unuk“, rekao je. „Ti si zenica njegovog oka.“ Snažno je klimnuo glavom. „Dobio si ime po njemu, da. On misli da ti sunce sija iz dupeta.“

Trpezarijom je zavladała tišina. Ne potpuna tišina – shvatio sam da na stereu svira Bahova arija *Ovce neka slobodno pasu*. Džouni je pokrila lice rukama.

„Dupe“, kezila se. „Rekao je dupe.“

„Nema potrebe da to ponavljaš, mlada damo“, prasnula je Sid, a naša kći je spustila pogled na tanjir, upitno podignutih obrva.

Ken Grimvud ponovo me je odmerio. Još sam bio u kecelji na cvetove. Brzo sam je razvezao i bacio u stranu. Nisam hteo da me gleda u kecelji. Iako nije bio na Elbi.

„Naša banda maršira“, rekao je. „Zato sam ovde.“

Onda sam ga užasnuto posmatrao kako vadi kutiju cigareta s mrtvačkom glavom preko skoro cele prednje strane. Čuo sam, mada mi se možda samo učinilo, kako Sid oštro uzdiše.

„Nisu imali old holborn u vašoj trafici“, rekao mi je kao da sam ja lično za to kriv. „Prodavac nije imao pojma ni šta ga pitam. Mora da je stranac.“

Deca su zurila u Kena, zaboravivši večeru. Nikada nisu videli nekoga da vadi pljuke u našoj kući – niti u bilo kojoj kući. Ova kutija od dvadeset komada silk kata bila je primamljivo opasna poput uzija, grama kreka ili kokaina, kao tona ukradenog plutonijuma.

„Znate“, rekao je Ken. „Kod Groba neznanog junaka. Jedanestog dana jedanaestog meseca u jedanaest sati.“* Stavio je cigaretu u usta. „To jest u prvu nedelju“, rekao je tražeći po džepovima blejzera. „Gde sam stavio šibice?“

Moja žena me je gledala kao da će mi iščupati srce i jetru ako ga smesta ne zaustavim. Uzeo sam ga za mišicu i pažljivo ga poveo u zadnju baštu.

* Jedanaestog novembra 1918. Nemačka je potpisala primirje sa silama Antante i time je praktično završen Prvi svetski rat. U Velikoj Britaniji taj događaj obeležava se kao Dan sećanja u nedelju najbližu jedanaestom novembru, s dva minuta ćutanja u počast žrtvama rata. (Prim. prev.)

Smestio sam ga za mali sto, odmah pored Vendine kuće. Kroz prozor sam video svoju porodicu kako nastavlja s večerom. Džouni se još smejala zato što je neko rekao „dupe“ i mislio da može da puši u našoj kući.

Onda sam shvatio da Ken Grimvud govori o mom ocu u sadašnjem vremenu.

„Ali on je umro pre deset godina“, rekao sam, plašeći se da će se Ken raspasti. „Pre više od deset godina. Od raka pluća.“

Ken se samo zamislio. Ukresao je palidrvce, pripalio cigaretu i žudno povukao dim. Ja sam poneo neki tanjirić – nemamo nijednu pepeljaru još od prošlog stoleća – i gurnuo ga ka njemu.

„Žao mi je“, rekao sam. „Trebalo je da vam jave.“

Primio je ovu vest iznenađujuće dobro. Možda se nagledao dovoljno smrti – kao mladić, kao starac – pa je otporan na takva iznenađenja. Video sam ih nekolicinu tokom godina – tih staraca iz bande mog tate. Sećam se zelenih beretki na očevoj sahrani, i kasnije na majčinoj, mada ih je tada bilo manje. Ali Kena Grimvuda nikada pre nisam video.

„Veze se prekinu tokom godina“, objasnio je. „Neki iz naše bande – pa, voleli su da se okupljaju, da marširaju, da stavljaju staro ordenje.“ Zagledao se u cigaretu i malo se nakašljao. „Ja to nisam voleo.“ Oštroumno me je pogledao. „A nije ni tvoj stari.“

To je bilo tačno. Moj otac za života uglavnom nije ostavljao utisak da želi da se seća rata. Zaborav mu je više

dolikovao. Tek pred kraj, kad mu je vreme isticalo, govorio je da bi se vratio na Elbu i obišao grobove momaka koje je poznavao, voleo i izgubio pre nego što su napunili dvadeset godina. Ali nije otišao. Nije stigao.

Ispostavilo se da vreme ističe i Kenu Grimvudu.

„Rak pluća“, rekao je nehajno. „Da, to i ja imam.“

Ugasio je cigaretu, zapalio drugu i video da ga gledam, njega i pljugu i kutiju s lobanjom. „Jednom mora da se ode, sinko“, zakikotao se, suvih očiju, uživajući u mojoj zapanjenosti. „Računam da sam postigao dosta pogodaka.“

Sedeli smo u sumraku sve dok više nije mogao da uvlači dim u svoja umiruća pluća, i dok se moje ćufte nisu potpuno ohladile.

Otpratio sam ga do autobuske stanice na kraju naše ulice.

To je potrajalo. Tek kad smo izašli na ulicu primetio sam njegov spori i neobični hod, to naporno geganje. Kad smo stigli na stanicu, rukovali smo se pa sam se vratio kući.

Sid je gledala stanicu kroz prozor. Ona je dobrodušna osoba i znao sam da joj se neće dopasti što sam ga ostavio na opasnim ulicama Holoveja.

„Ali ne možeš tek tako da ga ostaviš tamo, Hari“, rekla je. „Opasno je.“

„On je bivši komandos“, rekao sam. „Ako iole liči na mog tatu, verovatno je pobio desetine nacista i već šezdeset godina mu šrapneli mile u telu. Ume on sam da uhvati autobus. Ide samo do Ejndžela.“

Krenula je za mnom u kuhinju. Onda je stala. A onda sam i ja čuo.

Udar vazduha, zvuk smrskanog stakla i smeh. I ponovo. Udar vazduha, razbijeno staklo i smeh. Vratili smo se na prozor i videli dva muškarca ispred kuće preko puta.

Ne, nisu to bili muškarci, nego dečaci.

Upalilo se sigurnosno svetlo – nekakav zaslepljujući reflektor kakvi su postajali sve omiljeniji u našoj ulici – i obasjao Vilijema Flaja i njegovog drugara, klinca s licem pljosnatim poput ašova. Kikotao se pored njega kao slika i prilika siledžijskog šegrta.

Flaj je podigao ruku prema reflektoru i moja žena je lako kriknula kad je vazdušni pištolj opalio.

Reflektor se ugasio uz zveket stakla i talas smeha.

Krenuli su niz ulicu i sačekali da se uključi sigurnosno svetlo pred sledećom kućom. Bilo mi je drago što nismo postavili reflektor. Flaj je upucao i taj, pa su polako krenuli dalje, do autobuske stanice gde je sedeo starac.

Moja žena me je pogledala, ali ja sam samo zurio kroz prozor i zazivao prokleti autobus da dođe. Dva klinca gledala su starca.

On je radoznalo zurio u njih. Nešto su mu rekli. On je odmahnuo glavom. Video sam Vilijema Flaja kako maše vazdušnim pištoljem.

Onda je Sid izgovorila moje ime.

I oboje smo videli blesak oštrice.

Izleteo sam iz kuće i potrčao niz ulicu; desetkovana sigurnosna svetla palila su se dok sam trčao pored kuća.

Tek kad sam stigao do stanice, video sam da je nož u starčevoj ruci.

A oni su mu se smejali.

I dok sam ih gledao, Ken Grimvud zario je nož duboko sebi u levu nogu.

Iz sve snage, odmah ispod kolena; pola oštrice nestalo je u toj uredno opeglanoj nogavici i mesu pod njom. A stari nije ni trepnuo.

Jedan beskrajni trenutak stajali smo i buljili u nož koji štrči iz starčeve noge.

Ja. I dečaci. Onda su Vilijem Flaj i njegov drugar Ašov otišli, a ja sam prilazio Kenu Grimvudu kao u snu.

I dalje sedeći na stanici, i dalje ne pokazujući nikakve znake bola, izvukao je nož iz noge i zavrnuo nogavicu.

Proteza mu je bila ružičasta i bez ijedne dlačice – to sam zapazio, da nema dlaka – i više je ličila na fotografiju noge nego na ud od krvi, mesa i nerava čiju je ulogu preuzela.

Istog trenutka shvatio sam zašto ovaj starac nije bio na Elbi.